

Функційна інтерпретація прецедентних релігійних феноменів у художньому дискурсі (на матеріалі української художньої прози кінця ХХ – початку ХХІ століття)

А. А. Берестова

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

Анотація. У пропонованій статті дослідник на матеріалі української художньої прози кінця ХХ – початку ХХІ століття здійснює спробу визначити основні функції прецедентних одиниць релігійного походження в художньому дискурсі. Автор розвідки доходить висновку, що прецедентні релігійні феномени, репрезентовані в творах сучасної української художньої літератури, виконують функції налаштування й прогнозування, метафоризації, експресивної насиченості й традиційно-звичаєвої ідентифікації, а також інформативно-сигнальну, номінативно-інформативну, людичну, персуазивну, повчально-виховну й сюжетно-композиційну функції.

Ключові слова: *прецедентний релігійний феномен, прецедентна одиниця, художній дискурс, функція.*

Вступ

Складна природа прецедентних феноменів обумовлює особливості їх функціонування загалом і в художньому дискурсі зокрема. Відновлюваність прецедентних феноменів у мовленні та реінтерпретованість в інших знакових системах визначається їхньою здатністю відігравати роль еталону культури, функціонувати у вигляді згорненої метафори і бути символом певного феномена чи ситуації.

Стислий огляд публікацій з теми

Дотепер у науковій літературі розглядалися лише функції біблеїзмів як прецедентних одиниць. Так, О. М. Прибитько, аналізуючи особливості репрезентації біблеїзмів у мові газет, дійшла висновку, що основна функція біблеїзмів, використаних у газетних публікаціях, – номінативна, проте спостерігаються і ситуації вияву персуазивної (функція переконання) й людичної (мовна гра) функцій [6]. У свою чергу, Г. В. Романова зауважує, що у поезіях М. І. Цвєтаєвої біблеїзми виконують номінативну, референтну функції, а також функцію образних засобів, експресивної насиченості й акцентування тієї чи тієї властивості [7]. Звертаючись до проблеми функціонування біблеїзмів у поетичних творах І. Римарука і В. Герасим'юка, Т. Ю. Кальченко наголошує, що прецедентні феномени релігійного походження здатні виконувати організаційну, аксіологічну, характеристичну, експресивну функції [2, с. 120–132]. Л. О. Хрячкова у свою чергу говорить про те, що М. А. Булгаков удається до використання біблійних імен, афоризмів й окремих фрагментів біблійного тексту з метою лаконічного передавання значного обсягу інформації (номінативна функція), обґрунтування авторської думки (персуазивна функція) й обіграння якоїсь ситуації (людична функція) [8].

Оскільки джерелом прецедентних одиниць є не лише Біблія, а й інші релігійні тексти, вважаємо за доцільне розглянути прецедентні релігійні феномени, що виступають органічним складником ідейно-художньої картини, відтвореної у тих чи тих художніх творах сучасної української літератури, з позиції їх функційної актуалізації відповідно до творчого задуму митця.

Мета статті – визначити основні функції прецедентних одиниць релігійного походження в сучасному українському художньому дискурсі.

Матеріали і методи

Матеріал для дослідження був дібраний із романів М. Дочинця «Криничар», Р. Іваничука «Євангеліє від Томи» і «Торговиця», А. Кокотюхи «Чорний ліс», «Справа отамана Зеленого» і «Осінній сезон смертей», Б. Коломійчука «Людвисар. Ігри вельмож», В. Лиса «Соло для Соломії» і «Століття Якова», М. Матіос «Нація» і «Черевички Божої Матері», повісті-есея Р. Горака «Твого ім'я не вимовлю ніколи» та історичних повістей В. Шевчука «Біс плоти» та «Закон зла».

У роботі були застосовані такі **методи дослідження**: описовий (аналіз генетичних і типологічних особливостей прецедентних релігійних одиниць), герменевтичний (дослідження походження релігійних прецедентів), стилістичний (характеристика функціонального навантаження прецедентів), контекстуальний (аналіз мікро- і макрооточення, в якому функціонує прецедентна релігійна одиниця).

Результати та їх обговорення

Розглянемо функції прецедентних релігійних феноменів у зв'язку з особливостями їхньої локалізації у тканині художнього тексту. Досліджувані прецедентні одиниці засвідчені в передтекстовій і внутрішньотекстовій позиціях.

Одним із структурних елементів художнього твору, що займає передтекстову позицію, є заголовок (назва). Однак таке розміщення не вказує на його відокремленість від «тіла» тексту, а навпаки, підкреслює його функційну важливість: на думку С. Д. Крижановського, заголовок – це «не шапка, а голова, яку ззовні до тіла не прилаштуєш» [3, с. 17]. Назва презентує текст і подає першу інформацію про нього.

Так, назва роману В. Лиса «Соло для *Соломії*» містить ім'я, яке неодноразово згадується в Біблії (Мт. 27:56; Мр. 15:40; Мт. 20:20; Мр. 16:1 та ін.) і підтвердження цього припущення знаходимо на сторінках роману, коли сама головна героїня – дівчина Соломія – розмірковувала про свою долю, про те, хто вона є: *По небі й то хмари пливуть, а десь там, у незвіданій, недоступній для ока височині – Бог і янголи. І неїн янгол. Чи янголиця. Свята Саломея-мучениця, котра за віру християнську муки й смерть прийняла. Правда, казали батюшка, що була й інша Саломея. Тая, що голову Івана Христителя захотіла. Чи то не Саломея була? Щось у голові переплуталось. ... Що значить це слово? Що вона сама значить на сім світі?* (В. Лис). Назва ще одного твору цього ж письменника – роману «Століття *Якова*» – підштовхує до роздумів над постаттю апостола Якова – Якова Алфеїва (Мт. 10:3; Мр. 3:18; Лк. 6:14; Дії 1:13, 15:1–34) – автора Соборного послання до

християн з юдеїв і постаті Якова – сина Ісаака (1М. 25:22, 25:26, 25:29–34, 27:27–29) – третього біблійного патріарха, який після тривалих років розлуки возз'єднався зі своїм сином, як і герой твору В. Лиса наприкінці життя також возз'єднується зі своїм сином Артемом.

Називання творів із використанням прецедентних релігійних одиниць притаманне і Р. Іваничукові. Одним із прикладів є назва його апокрифічного роману «*Євангеліє від Томи*», яка відразу відсилає читача до неканонізованої офіційною християнською церквою збірки висловлювань, сцен і діалогів з Ісусом «Євангелія від Томи», в якій дванадцятий апостол Тома викладає вчення Христа не через сліпу віру, а через думку й осмислення. А отже, і Тома Р. Іваничука спонукає читача через пошук дійти розуміння, «що всі ми є вічності невід'ємною часткою, яка самозуживається і відновлюється воскресінням у наступних поколіннях» (Р. Іваничук).

Сказане доводить, що прецедентні релігійні одиниці (здебільшого імена), що є складником назви художнього твору, виконують **інформативно-сигнальну функцію**, тобто не лише називають певне ім'я чи подію, а й подають *сигнал* до сприйняття закодованої в тексті інформації.

Один з історичних романів І. Корсака має назву «*Діти Яфета*», відсилаючи читача до біблійних оповідей про те, що нащадки Ноевого сина *Яфета* були пращурами європейських народів. Проте прецедентне релігійне ім'я, використане в заголовку твору, не є прямою вказівкою на його можливих персонажів чи події, але виступає засобом створення метафоричного образу: діти Яфета – це український народ, який століттями боровся за волю рідної землі. І в цій боротьбі йому немало допомагав В'ячеслав Липинський, «поляк за походженням, але українець за групою крові», постаті якого і присвячений цей роман і який вірив, що прийде час і «нащадки Яфетові» всі почуватимуться дітьми України й «усі добровільно візьмуть на себе відповідальність за неї». Можливість реалізації прецедентного релігійного імені як потенційного образного засобу вказує на те, що досліджувані одиниці виконують також і **функцію метафоризації**.

Підтвердження правомірності сказаного виявляємо і в основній сюжетній частині художнього твору. Так, у романі Б. Коломійчука спостерігається зразок метафоричного називання представників єврейського народу:

[За мить у корчму вскочив жид.

– Ой, вей! – вирвалось у нього, коли побачив свого відвідувача, що спокійнісінько наминав їжу за обидві щоки.

Слідом зайшли жовніри.]

– Ой, вей! – знову вигукнув нащадок *Мойсея* до них (Б. Коломійчук). Тут, як і в попередньому прикладі, прецедентне релігійне ім'я виступає компонентом образної назви.

Ще одним знаковим елементом художнього твору, що займає передтекстову позицію, є епіграф. Сучасні майстри красного письменства активно використовують у ролі епіграфів нетрансформовані цитати з різних релігійних текстів, що потрактовуються в нашій роботі як прецедентні.

Як засвідчили спостереження, прецедентні релігійні тексти як епіграфи

можуть нести змістовно-фактуальну та змістовно-концептуальну інформацію.

Прикладом передавання змістовно-фактуальної інформації є рядки з Євангелія від Матвія: *Увійдьте тісними ворітьми, бо просторі ворота й широка дорога, що веде до погибелі, – і нею багато хто ходить. Бо тісні ті ворота, і вузька та дорога, що веде до життя, – і мало таких, що знаходять її!* (Мт. 7.13–14), які В. Шкляр обрав за епіграф до роману «Ностальгія». Тринадцятий і чотирнадцятий вірші сьомого розділу Євангелія від святого Матвія задають тему, яку підхоплює твір, що йде після них: пошук своєї складної дороги в житті головним героєм Миколою і віднайдення себе в цьому пошуку.

Інформацію про концепцію художнього твору дають вірші із Соборного послання апостола Якова, які В. Лис ставить епіграфом до свого роману «Століття Якова»: *Що таке життя ваше? Пара, яка з'являється на хвилю, а потім зникає* (Як. 4:14). Крім нагадування про минущість життя, прозаїк підказує читачеві, що життя героя його книги, як і кожної людини – то «драма боротьби людини зі світом за власну душу» [1, с. 6].

Як зауважує Н. А. Кузьміна, «епіграф є надзвичайно енергетично потужним знаком і виступає для читача як імпульс, який спонукає до дії широкі сфери індивідуальних асоціацій» [4, с. 147]. У зв'язку з цим можемо стверджувати, що прецедентний релігійний текст у ролі епіграфа виконує не власне інформативну функцію, подаючи певну змістовну інформацію, а *функцію налаштування* на рецепцію художньої оповіді й *прогнозування* імовірного розвитку тематичної, сюжетної чи концептуальної лінії сприйманого твору.

Прецедентні феномени, джерелами яких є релігійні книги, активно представлені і в «основному тілі» художнього твору, тобто займають внутрішньотекстову позицію. Вони можуть виступати обов'язковим складником того чи того компонента сюжету як «способу естетичного освоєння й осмислення та організації подій, руху характерів у художньому часі й просторі» [5, с. 666].

У вихідній частині сюжету художнього твору письменники за допомогою прецедентних імен, зокрема агонів, що входять до складу геортонімів, окреслюють час дії чи події, яка є відправною в розвитку сюжетної лінії, як-от в оповідці М. Матіос «Юр'яна і Довгопол»: *За тиждень до Дмитрія Юряна вже знала, що буде мати в хаті гризоту* (М. Матіос), або романі М. Дочинця «Криничар»: *Спекотного проліття року Божого 1728, на Федора-колодязника ... в княжому городі Мукачеві на торжисці Піяц було здвигнуто залізного боввана* (М. Дочинець). Таке вживання прецедентних релігійних імен вказує на можливість виконання ними *номінативно-інформативної функції*, оскільки не лише називається певний день, а й подається інформація про час розвитку художньої дії.

Номінативно-інформативну функцію виконують не лише геортоніми але й біблійніми. Наприклад, Р. Горак в одному з епізодів повісті-есея «Твого ім'я не вимовлю ніколи» пише: *Пан Франко прогнав Целіну з хати. Пані Грозик готова була поклястися на Євангелії, що говорила істинну правду* (Р. Горак) – ужитий тут клерикальним Євангеліє покликаний не лише назвати священну

книгу, а підкреслити її важливість у житті кожного християнина: присяга на ній є підтвердженням правдивості його дій і вчинків. В історичній повісті «Біс плоті» В. Шевчук використовує один із депрекатіонізмів: *Потому Климентій звівся на коліна й прочитав молитву «Господи Ісусе Христе, Боже наш, із безначального і за всюдисущого ти отця», силу й міць якого попросив на перемогу та вигнання всілякої диявольської потуги, яка чинить насилля над рабою Божою Тодосією...* (В. Шевчук) з метою поінформування читача про наміри свого персонажа, а не лише для називання молитви як такої, окрім того, письменник вказує на те, що жодна дія справжнього християнина не може бути виконана без відповідної молитви.

Спостереження показали, що в більшості опрацьованих художніх творів письменники зображують життя українського народу як таке, що підпорядковується давнім релігійним звичаям. Це засвідчується не лише прикладами про характерне позначення часу через називання релігійних свят, як-от: *Іванка лежить лицем у траву – плаче. Аби ходила до Богородиці, аби ходила до Покрови, Дмитрія чи й до самого Миколая – але вона його знайде, оте дурне теля Елі...* (М. Матіос); *Нарешті німцям урвався терпець. На початку цієї зими, незабаром після Водохреща, Бунчук поїхав до Здолбунова й не повернувся* (А. Кокотюха), але й іменуванням новонароджених дітей за церковним календарем: *... А погортавши книжницю, прорік, що цей день – то є день **преподобної Руфини**, то так і належить новонароджену назвати. Руфиною. ... – А ни мона якось по-інакшому? / – По-інакшому? – Око батюшки прискалилось, а затим подивилось тильно-зважаюче. – **Василисою** або **Домною** мона. Бо їх, **великомучениць**, день якраз випадає після Руфини. / – **Хочемо Марією** назвати. На честь **пресвятої Диви Марії**. У котрої завтра іменини. І **Пречистої*** (В. Лис), чи характерною поведінкою в ті чи ті дні релігійних свят: *Пан завжди вітався з Микитою, часом давав п'ятака, коли той запопадливо відчиняв браму, на **Великдень** та **Різдво** обдаровував рублем* (А. Кокотюха); *У них у селі на **першу Пречисту** завжди храм* (М. Матіос) та ін. Такий спосіб використання прецедентних релігійних імен дозволяє говорити про виконання ними **функції традиційно-звичаєвої ідентифікації** представників українського народу.

Досліджувані мовні одиниці, засвідчені в такому компоненті сюжету, як *розвиток дії*, вживаються для обігравання певної ситуації, учасниками якої виступають персонажі художнього твору, як-от:

«Хай не лякає нас доля Овідія – цей гріх вартий смерті. На моєму ліжку вночі я шукала того, хто полюбить мене, (Пісн. 3:1 – А. Б.) я чекала тебе, мій Соломоне, слідом ходила за тобою, поки не спіймала у свої руки гарячі...»

«Двоє грудей твоїх, як два оленятка, (Пісн. 4:5 – А. Б.) а любов моєї Суламіфи солодша за вино... (Пісн. 1:2 – А. Б.) Став до пальми подібний твій стан, твої груди до грон виноградних (Пісн. 7:8 – А. Б.). Запах пахоців твоїх, дочко Єрусалима, – понад усі бальзами, (Пісн. 1:3 – А. Б.) очі твої – мов дрозди край весняних потоків...» (Пісн. 12:5 – А. Б.); трансформоване шляхом заміни компонента: в оригіналі – мов голубки)

«Ходи, мій коханий, у поле, там я любов'ю тебе обдарую (Пісн. 7:12–13 –

А. Б.) ...» (Р. Іваничук). Закохані Корнель і Сальомея у романі Р. Іваничука «Торговиця» висловлюють свої почуття не звичайними, буденними, словами, а вплітають у свої репліки вірші Пісні над піснями: граючи поетичними рядками, «вони у щасливу мить зближення перемінюються враз із замарганих невідьників буденної праці у жерців любові» (Р. Іваничук). Це підтверджує можливість виконання прецедентними релігійними текстами **людичної функції**.

В історичній повісті В. Шевчука «Закон зла» спостерігаємо такі рядки:

*... я й так побоююсь, що переобтяжую повість документальним матеріалом, але те вчинити мені потрібно, бо історія, оповіджена тут, не просто собі цікавий чи разючий випадок із життя, має вона безсумнівно притчевий підтекст, бо, як сказав ще премудрий Соломон: «Хай послухає мудрий – і примножить науку, а розумний здобуде хай мудрих думок, щоб пізнати ту притчу та загадкове говорення, слова мудреців та їхні загадки» (Приповісті 1:5–6). А євангеліст Матвій, пояснюючи, чому ісус Христос говорив до людей, і без притчі нічого Він їм не казав, щоб справдилось те, що казав був пророк, промовляючи: «Відкрию у притчах вуста Свої, розповім таємниці від почину світу» (Матвій 13:34–35). Отож і я беру на себе сміливість коли не розкрити, то вказати на одну із таємниць «від почину світу» (В. Шевчук). За допомогою процитованих прецедентних текстів оповідач аргументує вибір саме такої форми оповіді: художній виклад перемежований документальними «врізками», що допомагають читачеві краще зануритися у відтворюваний художній час і, маючи «притчевий підтекст», сприяють його повній рецепції. Таке використання прецедентних релігійних одиниць вказує на їхні потенції щодо виконання **персуазивної функції**.*

В іншому історичному творі В. Шевчука виявляємо випадок уживання прецедентних релігійних імен як експресивного засобу: *... і зашепотів вірша про імена Бозькі, бо хоча й диявол має різні наймення: сатана, чорт, щезник, люципер, нечестивий, – у Бога тих імен куди більше: Христос, Спас, Збавитель, Скупитель, Світу Творець, Цар Слави, Вседержитель, Недовідомий, Спаситель, Людинолюбєць, Бог, Господь, Тройця, Отець, Святий Дух – і ніхто не може порахувати тих імен, адже може йменуватися Тайною, і Природою, і Всесвітом, і Тим, що є все, і Вічністю, і ще, ще – Господи, думав він, який я справді нікчемний, мізерний і малий у цьому світі... (В. Шевчук). Створення полярної значеннєвої пари орконім – теонім вже є емоційно-насиченим прийомом, який посилюється нашаруванням синонімічних одиниць. Окрім того, в наведеному уривку є ще одна опозиція Бог – персонаж твору: герой оповіді усвідомлює свою малість на тлі величі Всевишнього. Такий спосіб уживання прецедентних релігійних імен засвідчує, що вони можуть не лише декорувати художню оповідь, але й сприяють посиленню емоційної виразності тексту, а отже, виконують **функцію експресивної насиченості**.*

У рядках В. Базіва: *Юрба ревіла. Вона це робить завжди однаково і самовіддано. Так само, як вона майже дві тисячі літ тому ревіла на порозі*

палацу Понтія Пілата: **«Розіпни його! Розіпни!»** (В. Базів) і Велетенську скульптуру Ісуса під хрестом несли до лісовоза сотні тремтячих – чи то з перепоею, чи з відчуття важливості історичного моменту – молодечих. Вічна мелодія злитих воєдино сердець народного, сліпого й кровожерного моноліту **«Розіпни його!»** звучала в оновленій модерній інтерпретації – **«Ленін! Партія! Комсомол!»**. Натовп ревів у язичницькому ритмі цю **пресвяту трійцю** матеріалістичної релігії людиноненависництва й боговідступництва (В. Базів) вбачаємо оновлену інтерпретацію письменником фрази **«Розіпни його!»**, що сприймається по-особливому гірко: люди в ім'я безбожництва прагнуть знищити все, що пов'язане з Богом та й самого Бога. Словосполучення «пресвята трійця», у «матеріалістичній релігії» трансформується із священного в саркастичне і звучить в'їдливо, ніби вказуючи, що трійця, в основі якої немає Бога, не може бути пресвятою.

Аналіз опрацьованих художніх творів доводить, що сучасні українські письменники вводять прецедентні релігійні одиниці в мовлення персонажів чи в мовлення оповідача з виховною метою. Такий зразок спостерігаємо в романі В. Лиса **«Соло для Соломії»**, де священник – отець Андроній – наставляє на шлях істини прихожанина, котрий просить дати його доньці гарне ім'я:

– Руфиною? – Антін не на жарт злякався. Аж всередині похололо. – Змилуйтесь, батюшко. Тож якесь жидівське ім'я.

– Жидівське, кажеш? – отець Андроній примружив око, а потім значливо підняв вказівного пальця. – **У Христа нема ані елліна, ні єврея, а є паства Божя.** Отак-то, сину мій (В. Лис) – прозаїк використовує усічену й трансформовану цитату з Послання святого апостола Павла до галатів: *Немає вже іудея, ані елліна; нема раба, ані вільного, нема чоловічої статі, ані жіночої: бо всі – один у Христі Ісусі* (Гал. 3:28).

Подібні приклади виявляємо в оповідці М. Дочинця **«Куполи любові»**: *Дві тисячі років тому молода мати у Віфлеємі народила сина. Народила для себе. А його від неї забрали люди, а потім – Бог. Правда, встиг він ще заповісти: **будуйте храми на скелі!*** (М. Дочинець), де сам автор дає цю настанову, апелюючи до Євангелія від Матвія, в якому Господь звернувся до апостола Петра зі словами: *«Блаженний ти, Симоне, сину Йонин, бо не тіло і кров тобі оце явили, але мій небесний Отець. І кажу тобі, що ти скеля; на скелі оцій побудую я Церкву Свою, – і сили пекельні не переможуть її»* (Мт. 16:17-18). У посланні святого апостола Павла до ефесян сказано: *«Отож пам'ятайте, що ви ... збудовані на основі апостолів і пророків, де наріжним каменем є Сам Ісус Христос, що на ньому вся будівля улад побудована, росте в святий храм у Господі, що на ньому і ви разом будуєтеся Духом на оселю Божу»* (Еф. 2:11–22). Отже, письменник говорить про створення кожної особистості на основі віри в Бога.

Характерним є те, що наведені ілюстрації не відіграють роль декоративно-образного засобу, за допомогою якого той чи той письменник прикрашає свою художню оповідь, а звернені вони до кожного читача задля його духовного пробудження й удосконалення духовного життя. Це дає підстави

говорити про той факт, що прецедентні релігійні тексти в художньому творі виконують **повчально-виховну функцію**.

Усі попередньо наведені ілюстрації, виконуючи відповідне функційне навантаження, так чи так впливають і на сюжетну організацію художнього твору, проте не прямо, а дотично, що не дозволяє нам говорити про безпосередню участь прецедентних релігійних феноменів у сюжетотворенні. Проте в романі А. Кокотюхи «Осінній сезон смертей» були виявлені зразки вживання аналізованих мовних одиниць, які стали основою розгортання головної сюжетної лінії: ... *якщо хтось колись прочитає мої нотатки, то зрозуміє, що я не вбивав, а страчував тих, хто порушив найсвятіші закони моралі, хто насміхався з самого поняття Кохання. Чи маю я право страчувати, запитаєте ви? А ті, хто засуджує на смерть, сидячи в суддівських кріслах, хіба безгрішні? **Не судіть, щоб і вас не судили**, – ось мудрість. І коли є на світі люди, які вважають, ніби мають право засуджувати на смерть або милувати, то чим я гірший від людей, що виконують вирoki, очищуючи світ від скверни* (А. Кокотюха). Автор уводить у свій текст елемент Нагірної проповіді «**Не судіть, щоб і вас не судили; бо яким судом судити будете, таким же осудять і вас, і якою мірою будете міряти, такою відміряють вам**» (Мт., 7:1), який персонаж твору використовує як підґрунтя для своїх дій і виправдання для себе, оскільки взяв на себе місію Найвищого Судді: *Пекло не квапилося брати до себе тих, хто паплюжив святі почуття людини, яку я люблю більше за життя. Вона хворобливо переживала це все. І тоді я знайшов вихід. Я шукав його дуже довго і ще вагався, чи маю право брати на себе місію **Найвищого Судді**. Зрештою я вирішив: їх усіх треба попередити про кару за земні гріхи* (А. Кокотюха). Саме уривок першого вірша сьомого розділу з Євангелія від Матвія є відправною точкою в розвитку сюжету: аспірант Максим скоює низку вбивств у студмістечку, жертвами яких стають молоді вродливі дівчата, які, на його думку, поводитися не так, як належить. Проте тут спостерігається взаємодія двох протилежних речей: біблійна мудрість вчить *не судити*, а герой роману, апелюючи до неї, навпаки, *виступає суддею, який робить світ чистішим*. Й один із прикінцевих епізодів яскраво ілюструє це: *І я сьогодні покараю її, тільки щоб довести: ніхто не заважатиме мені робити світ таким, яким він має бути. Я звільню його від усякої аморальної гидоти* (А. Кокотюха). Така полярність судження і дії сприяє більш гострому сприйняттю зображуваного читачем. Усе це вказує на те, що прецедентні релігійні феномени, зокрема прецедентні релігійні імена і прецедентні релігійні висловлювання можуть виконувати в художньому тексті **сюжетно-композиційну функцію**, виступаючи основним смисловим осередком, який дає поштовх до розгортання усіх подій твору.

Висновки

Висловлене дає підстави стверджувати, що прецедентні релігійні феномени, репрезентовані в творах сучасної української художньої літератури, виконують функції налаштування й прогнозування, метафоризації, експресивної насиченості й традиційно-звичаєвої

ідентифікації, а також інформативно-сигнальну, номінативно-інформативну, людичну, персуазивну, повчально-виховну й сюжетно-композиційну функції, а отже, несуть функційне навантаження відповідно до творчого задуму письменника.

ЛІТЕРАТУРА

[1] Забужко О. Направду добра книжка / О. Забужко // Лис В. Століття Якова / В. Лис. – Х.: Клуб сімейного дозвілля, 2014. – С. 5–6.

[2] Кальченко Т. Ю. Функціонально-семантичні особливості прецедентних феноменів у поетичних текстах І. Римарука і В. Герасим'юка: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Кальченко Тетяна Юріївна. – Харків, 2014. – 187 с.

[3] Крижановский С. Д. Поэтика заглавия / С. Д. Крыжановский. – М.: Никитинские субботники, 1931. – 36 с.

[4] Кузьмина Н. А. Интертекст и его роль в процессах эволюции поэтического языка: монография / Н. А. Кузьмина. – М.: КомКнига, 2007. – 272 с.

[5] Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.

[6] Прибытько Е. Н. Библизмы в языке современных газет [Электронный ресурс]: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / Е. Н. Прибытько. – Воронеж, 2002. – Режим доступа: <http://cheloveknauka.com/bibleizmy-v-yazyke-sovremennyh-gazet#ixzz2omPqtPAg>.

[7] Романова Г. В. Использование библизмов в поэзии Марины Ивановны Цветаевой [Электронный ресурс]: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / Г. В. Романова. – Воронеж, 2003. – Режим доступа: <http://cheloveknauka.com/ispolzovanie-bibleizmov-v-poezii-mariny-ivanovny-tsvetaevoy>.

[8] Хрячкова Л. А. Отбор и использование библизмов в художественном наследии Михаила Афанасьевича Булгакова [Электронный ресурс]: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / Л. А. Хрячкова. – Воронеж, 2004. – Режим доступа: <http://cheloveknauka.com/otbor-i-ispolzovanie-bibleizmov-v-hudozhestvennom-nasledii-mihaila-afanasievicha-bulgakova#ixzz2omL8hpGh>.

REFERENCES

[1] Zabuzhko O. A really good book / O. Zabuzhko // Lys V. Jacob's century / V. Lys. – Kh.: Klub simeynoho dozvillya, 2014. – P. 5–6.

[2] Kalchenko T. Yu. Functional and semantic peculiarities of precedent phenomena in poetic texts by I. Rymaruk and V. Herasymyuk: diss. ... cand. philol. sciences: 10.02.01 / Kalchenko Tetyana Yuriivna. – Kharkiv, 2014. – 187 p.

[3] Kryzhanovskiy S. D. Headline poetics / S. D. Kryzhanovskiy. – M.: Nikitinskiye subbotniki, 1931. – 36 p.

[4] Kuzmina N. A. Intertext and its role in the processes of poetic language evolution: monography / N. A. Kuzmina. – M.: KomKniga, 2007. – 272 p.

[5] Literary reference dictionary / R. T. Hromyak, Yu. I. Kovaliv et al. – K.: VC “Academia”, 1997. – 752 p.

[6] Pribytko Ye. N. Biblicisms in the language of modern newspapers [Electronic resource]: abstract of diss. on a scient. PhD degree: 10.02.01 “Russian Language” / Ye. N. Pribytko. – Voronezh, 2002. – Access: <http://cheloveknauka.com/bibleizmyv-yazyke-sovremennyh-gazet#ixzz2omPqtPAg>.

[7] Romanova H. V. Use of biblicisms in the poetry by Marina Ivanovna Tsvetayeva [Electronic resource]: abstract of diss. on a scient. PhD degree: 10.02.01 “Russian Language” / H. V. Romanova. – Voronezh, 2003. – Access: <http://cheloveknauka.com/ispolzovanie-bibleizmov-v-poezii-mariny-ivanovny-tsvetaevoy>.

[8] Khyachkova L. A. Selection and use of biblicisms in the artistic heritage of Mikhail Afanasievich Bulgakov [Electronic resource]: abstract of diss. on a scient. PhD degree: 10.02.01 “Russian Language” / L. A. Khyachkova. – Voronezh, 2004. – Access: <http://cheloveknauka.com/otbor-i-ispolzovanie-bibleizmov-v-hudozhestvennom-nasledii-mihaila-afanasievicha-bulgakova#ixzz2omL8hpGh>.

Functional interpretation of precedent religious phenomena in the artistic discourse (based on Ukrainian prose of the late 20th - early 21st century)

A.A. Berestova

Abstract. In the paper the author investigates the main functions of precedent units of religious origin in the artistic discourse on the material of Ukrainian prose of the late 20th - early 21st century. The researcher concludes that precedent religious phenomena represented in works of contemporary Ukrainian fiction operate as means of tuning and forecasting, metaphorization, expressive filling, and traditional and customary identification. They also perform informative signaling, nominative and informative, ludic, persuasive, instructive and educational, and plot-compositional functions.

Key words: *precedent religious phenomenon, precedent unit, artistic discourse, function.*

Функциональная интерпретация прецедентных религиозных феноменов в художественном дискурсе (на материале украинской художественной прозы конца XX – начала XXI века)

А. А. Берестовая

Аннотация. В предлагаемой статье исследователь на материале украинской художественной прозы конца XX – начала XXI века предпринимает попытку определить основные функции прецедентных единиц религиозного происхождения в художественном дискурсе. Автор приходит к выводу, что прецедентные религиозные феномены, представленные в произведениях современной украинской художественной литературы, выполняют функции прогнозирования, метафоризации, экспрессивной насыщенности и традиционно-обрядовой идентификации, а также информативно-сигнальную, номинативно-информативную, людичную, персуазивную, поучительно-воспитательную и сюжетно-композиционную функции.

Ключевые слова: *прецедентный религиозный феномен, прецедентная единица, художественный дискурс, функция.*